

PRESENTACION EN IEC

Excellentissim Sr. Joandomènec Ros, Illustrissims membres des Acadèmies de Catalonha, Illustríssim membre deth Conselh de Garanties Estatutàries, autoritats, senhores e senhors:

Er Institut d'Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana siguec creat per decision dera Generalitat, d'acòrd damb eth Conselh Generau d'Aran, per miei d'un Decrèt en gèr de 2014. D'alavetz ença, acompanyats peth Conselh Generau d'Aran e pera Generalitat de Catalonha, auem constituït era institucion, auem aprovat es Estatuts, eth Reglament de Regim Intèrn, auem hèt es presentacions sociaus que calien e aué podem presentar eth primèr frut deth nòste treball, motiu dera nòsta existència.

Eth primèr des materiaus que presentam ei eth resultat d'un acòrd entre totes es Acadèmies de Catalonha. Catalonha en son procés d'afirmacion collectiva a articulat era sua pròpia estructura academica, coma un element important, component de tota identitat, e a auut era clara vedença d'incorporar as occitans en aguesta hita. Es 12 Acadèmies de Catalonha hèm accions en comun entà dar ua imatge de treball collectiu, d'objectius compartits e dera existència d'ua institucion referenciau. E, amassades, decidirem de hèr activitats ath torn dera *Aigua*. *Er Institut d'Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana*, en aguesti moments dera sua Constitucion, pensèc qu'ère massa pressat, que non ère eth moment de distrèir era sua activitat constitutiva entà emprèner ua accion qu'aparentment non forme part dera sua principau línia d'accion, era lengua. Era respòsta a deishar entà ua auta ocasió aguesta participacion recebec era intervencion der Excellentissim Sr. Josep Maria Ventura, President dera Reiau Acadèmia de Farmàcia, ena línia de que non podíem deishar d'èster presents, en aguesti moments istorics, en ua accion conjunta de totes es Acadèmies. Deuant d'aquera insistència, qu'agraïm, reaccionèrem en tot produïr un triptic, que presentam en totes es nòstes intervencions, sus “era aigua tractada pes nòsti referents lingüistics”. En acabar vos obsequiarèram damb aguest triptic, que a mès de mostrar ua sintonia e complicitat damb eth moviment acadèmic catalan, a través dera aigua vò introduir enes referents basics dera lengua occitana, en tot passar pera sua varianta aranesa, e a mès mos oferís dues referències literàries base dera nòsta estructura lingüistica, que vien a completar es presentacions d'aué. Son es paraules de Mossen Condò qu'en nòm dera Garona ditz que “se guardi es mies peades veigui un paradís florit” o de Max Roqueta que diguie “mil riussets fasiàn cent rius e los cent rius mesclavan sas aigas dins lo flume”

Dit açò, aué presentam dues òbres fundamentaus, dues òbres de definicion. Primèrament era Gramatica basica der occitan aranés. Era varianta aranesa dera lengua occitana coneishec un primèr moment de referència damb era creacion des Normes Ortografiques der aranés, pera Generalitat de Catalonha, publicades en 1983. Dempús existiren quauqui documents elaborats pera institucion qu'a estat precedent

d'aguesta Acadèmia. Entre d'auèi en 1999 presentèc ua correccion des normes ortografiques. Pendent tot aquest temps de mès de trenta ans era quasi abséncia d'entitat reguladora a produit que cèrti collectius coma era escòla aranesa, era administracion, es escriptors, quauqui lingüistes e diuèrses personas, implicades damb era lengua, anèssen prenent decisions lingüistiques que mercauen se qu'auie d'èster era referéncia. S'a actuat de bona fe e totes es aportacions an sigut riques, e profitables, mès era manca de entitat ordenadora, a viatges, a provocat que se produïssen contradiccions e sustot a produït ua inseguretad enes usuaris. Ara començam a hèr publica era facultat d'ordenacion que mos otòrgue eth Decret de creacion dera Acadèmia e ac hèm damb era presentacion d'aguesta gramatica basica e dera normativa ortografica der occitan estandard dera qu'aué, tanben, en presentam eth document.

Aguesta capacitat d'ordenacion que se mos a dat, damb era denominacion d'autoritat lingüistica, ei de caracteristiques particulars. Non ei penalizadora. Tanpòc ei simplament ua autoritat intellectuau. Non n'auem pro damb er estudi; mos esforçam en coneishement mès mos ei imprescindibla era implicacion social, eth compromís damb eth projècte collectiu. Non ei era lengua çò de mès important d'aguesta Acadèmia; son es personas que l'empleguen e es estructures e institucions que s'i impliquen. Non podem ordenar ath margen des personas. Mos cau èster entre era gent.

Era nòsta ei ua autoritat propositiva. Non lançam ua normativa e pro. Articulam ua referéncia fundamentada ena reflexion e en estudi, damb bases en emplec dera lengua actuau e ena sua istòria. Mos procuram ua preséncia efectiva en carrèr, enes escòles, enes lòcs de promocion, ena creacion,... Non hèm ua norma e mos desentenem dera sua aplicacion. Presentam era normativa coma ua propòsta provisionau, demanam era intervencion social entà acabar de concretar-la e procuram reconduïr aqueri aspèctes que calgue considerar. Non ei ua òbra hèta des dera sobèrbia intellectuau, pr'amor qu'en qüestions de lengua era intellectualitat èm toti, e era sobèrbia non i é. Ei un orgulh collectiu d'identitat, que fonamente ena lengua es sòns drets de pòble. Era nòsta autoritat ei delegada. Era lengua ei deth pòble. Ei eth pòble a trauès des sues institucions, des sòns parlants, dera sua escòla, des administracions, des escriptors, ... qui ei era propietària dera lengua. E entenem qu'a trauès des institucions democraticas se mos a delegat entà orientar-ne era definicion e eth camin. Se mos demane d'èster efectius, e d'auer en compde era realitat social dera lengua. Nosati non inventam era definicion, non hèm màgia, descorbim er emplec que ne hè eth pòble e li dam forma. Des d'ua optica diacronica hèm un banh ena sincronia dera lengua e li dam era forma mès senzilha possibla, en tot mantier era coeréncia. Mos tòque cercar enes baulhs deth coneishement e enes planes dera expression e dera paraula entà trobar era forma mès convenienta de definir-mos a trauès dera nòsta lengua.

Era nòsta autoritat ei era dera umilitat. Molta gent, moltes estructures, apòrten solucions e orientacions deth procés creatiu e resolutiu dera lengua. Era acadèmia a

de saber comprèner totes es aportacions e profiter totes es creativitats, e totes es creacions. Mos cau servir ara autonomia qu'era lengua a, en tot èster fidèls ara sua independéncia fundamentada en aquera ànima collectiva, esperit de pòble e d'istòria dera que toti èm ereus e servidors. Cau que podegam trèir-ne profit d'aqueri trebalhs enormes, profonds, hèti des des laboratòris lingüistics, que maugrat non auer contacte damb era realitat, apòrten reflexions profitables e de besonh. E ena auta punta mos cau conduir aqueres realitats tossudes, que se manifèsten continuament contra eth sentit mè scientific deth desvolopament lingüistic, mè que totun existissen e se hèn viues, de forma estraordinària. E sustot mos tòque de hèr apologia dera participacion. Metem un pè en estudi e un aute en carrèr entà non èster absolutament d'un lòc ne der aute, mè entà non desbrembar que senzilhament auem un encargue deth pòble qu'auem de desvolopar damb era milhor erudiccion, entà retornar-lo ath pòble.

Damb actitud propositiva e umil aué exercim aguesta delegacion en tot retornar ara societat e en tot presentar dues òbres inicials e basiques: era gramatica dera varianta aranesa e era normativa ortografica dera varianta estandard.

E en presentar aquestes dues òbres ath madeish temps, trasmetem quina ei era filosofia basica dera *Acadèmia aranesa dera lengua occitana*: ua lengua estandard, era lengua occitana, e moltes variantes qu'aciu exemplificam ena varianta aranesa, era nòsta, era que mos ei pròpia. Es dues incardinades, entà dar-se vida mutuaument. Era varianta eretada, era de casa, era des nòstes passions, era aranesa, pr'amor que l'auem emplegada pendent mil ans e l'auem viuuda de manèra apassionanta enes darrèrs trenta ans, damb ua convençuda entrada ena nòsta escòla, ua accion administrativa compromesa e ua continua reivindicacion politica. E ara que, maugrat eth dificil manteniment deth sòn emplec, li auem metut un estrambòrd e ua tossuderia admirables. Era varianta estandard per qu'era lengua occitana ei emplegada en un territòri de pròp de 200.000 quilometres carrats, pr'amor qu'ei era lengua dera istòria dera dignitat, deth respècte e der amor, e qu'encara qu'a estat perseguida, encara ei viua e la volem e creiguem qu'en formam part. Perque encara mos sentem ereus d'ua lengua que non ei eth francés, ne eth castelhan, qu'ei molt pròxima ath catalan, mè que non n'ei. D'ua lengua qu'a configurat pensaments e sentiments pròpis, ara que vòlen convertir en marginal, en estranha, laguens de casa, mè que mos servís, encara, entà identificar-mos e entà hèr-mos presents. Era aranesa e era estandard, dues variantes d'ua madeisha lengua que se fundamenten enes principis de Loís Alibèrt e ena sua Gramatica occitana publicada en Catalonha en 1935, en aqueri moments en que Catalonha, damb un devier istoric diferent anaue definint d'ua forma mè clara e conscienta es referents dera sua lengua.

Aué, entad aguesta presentacion m'acompanhen: Er Excellentissim Sr. Jèp de Montoya, President dera Seccion aranesa, qu'a coma finalitat, eth desvolopament des accions pròpies d'aguesta seccion, e que vos introduirà ena sua existéncia. Er Excellentissim Sr. Joan Salas-Lostau, President dera Seccion estandard qu'a coma mission er exercir es accions pertinentes ar estandard dera lengua e que presentarà eth trebalh dera seccion. Er Illustrissim Sr. Miquèu Segalàs qu'a dirigit es trebalhs de

determinacion dera Gramatica basica der occitan-aranés qu'explicarà es caracteristiques d'aguesta òbra e er Illustrissim Sr. Jacme Taupiac, qu'a proposat e orquestat es normes ortografiques der occitan estandard e que vos les presentarà.

Aué presentam, tanben, ua tresau òbra: era publicacion des discorsi gestats ar entorn dera creacion dera Acadèmia. Per un costat i an es discorsi que se heren en Santa Maria d'Arties, eth dia 10 de juriòl de 2015, ena presentacion publica. En aguesti s'i tròbe explicitada era línia de pensament des principals actors politics que heren possibla era creacion dera Acadèmia. I podetz veir es discorsi deth Sindic d'Aran, eth Magnific Sr. Carlos Barrera e des ex-Conselhèrs de Justicia e de Cultura dera Generalitat, es Aunorables Srs. Germà Gordò e Ferran Mascarell. A continuacion i a es prumèrs discorsi d'entrada, des membres numeraris actuaus. S'i a documentat des de cronologies des darrèrs ans dera reivindicacion occitana en Aran, enquia apregondiments lingüistics, descripcions dera entrada der occitan ena escòla aranesa, interpretacions filosofiques deth trebalh pròpi dera Acadèmia, avaloracion deth papèr qu'a d'auer era lengua estandard e era sua incardinacion damb era varianta e d'auti tèmes d'interès. Son es opinions des dotze prumèrs membres d'aguesta Acadèmia que se constituís damb era volentat de servir e damb era illusion pròpia de qui contribuís ara construccion deth país.

Aguestes publicacions an estat possibles gràcies ara ajuda deth Conselh Generau d'Aran, dera Generalitat de Catalonha e dera Fondacion La Caixa. A toti tres eth nòste agràiment.

Eth manteniment e promocion dera lengua occitana en Catalonha a estat eth trebalh de tot un pòble, era luta de molti occitans e occitanistes. Es prumèrs occitans de Catalonha, es aranesi, an estat reivindicadors, molt insistents e militants, mès tanben un pialèr de catalans per solidaritat, per conviccion s'an metut ath cant dera reivindicacion occitana de Catalonha e an persutat ena sua luta entà arténher qu'aué podedgam parlar dera lengua occitana coma d'ua lengua viua, oficiau, damb normativa lingüistica e damb era sua Acadèmia. Son fòrça es que i luten, es que dia a dia, en Catalonha, apòrten era sua contribucion ara causa occitana. Non poderia hèr-ne ua relacion sense deishar-me'n a molti, des dera societat civiu, ara administracion, damb es escòles e es centres d'estudi, en tot hèr-se public damb manifestacions populares e expressions escrites. Era preséncia der occitan, dera sua cultura e dera sua vida s'a mantengut patenta. Non pogui citar-les a toti e per açò me permeti de hèr un petit rebrembe per ua persona que dedicuèc ua bona part dera sua vida a un combat que poderie èster eth de fòrça d'auti. Me referisqui a Enric Garriga Trullols.

Aguesta ei ua Acadèmia de Catalonha, damb era sua sedença en territòri occitan. Eth nòste trebalh ei entà tota Catalonha, mès damb es uelhs metuts ena Val d'Aran e en Occitània tota. Es nòsti passi se botgen per tot eth territòri, era nòsta curiositat cerque en toti es endrets, apregondim sustot en Aran, mès cercam en Occitània, indagam en tot eth territòri Occitano catalan, l'auem present, la referenciam e a través de Catalonha oferim eth trebalh ath mon sancer.

Per qu'aguesta ei era istòria d'ua lengua vielha, que comence hè mil ans, un tronc comun damb ues arraitzes profundes que la sostien ena tèrra, de fòrça abans que nosati, damb expressions e formes de parlar que ja auem desbrembat. Aguesta ei ua lengua elaborada damb toti aqueri qu'an deishat era sua mèrca ena produccion occitana, ena construccion d'aguest sentiment collectiu, damb es trobadors, e es grani escriptors occitans e mèns concretament aranesi, damb es qu'an posat e lutat, e que s'an expressat damb era pluma, damb era paraula o damb era cançon. Aguesta ei ua empresa creada damb aqueri qu'an bastit a còps de paraula, e qu'an evitat qu'era nòsta lengua se carèsse. Èm aciu gràcies as qu'enes circumstàncies dificiles, que se produïssen enes nòsti encastres occitanocatalans, s'an sabut botjar en batalhes impopulares, en molti moments de desolacion, e maugrat tot an artenhut a èster uns eròis dera lengua nòsta. Pensi ena victòria des que senzilhament en tot hèr emplec dera paraula entà víuer an generat un exit laguens des molti fracassi, o sonque en aqueri que simplament an rasonat eth dia a dia en occitan, e qu'an dat vida as arguments deth filosòf aleman Herder de que “sense lengua ar òme li falte era rason, e sense era rason non a lengua”. Aguest ei eth nòste argument, eth dera lengua que mos identifique coma collectiu e coma pòble, era conviccion de qu'era lengua que segontes eth filosòf “trasmet era anima sancera, tota era forma de pensar des nòsti auantpassats”. E aciu mos trobam, dant significacion e relevància ara nòsta forma d'expression, en tot sajar d'orientar era definicion collectiva dera lengua nòsta, damb era volentat de portar modernitat ara nòsta manèra de parlar, hargant, modelant un esperit que vò traspasar-se ath mon sancer, en tot estructurar e metent en comun era sutileza deth pòble, eth talent particular qu'expressè es pensaments e que transmet eth nòste còr entre es paraules.

Des dera creacion dera *Acadèmia aranesa dera lengua occitana* aguest ei eth segon viatge qu'intervenguem en aguesta sala. Eth prumèr siguec eth passat 26 d'octobre en tot presidir er inici de cors der Institut d'Estudis Catalans. Aqueth dia mos heren un plaser e un reconeishment. Aué le consideram propiament eth dia de Presentacion en Barcelona, en Catalonha, dera *Acadèmia aranesa dera lengua occitana*. Ac auem volut hèr ací, perque consideram ar Institut d'Estudis Catalans aqueth pairin que mos ei de besonh, eth nòste modèl, poseïdor d'aquera valor morau qu'es nòstes institucions an d'auer pr'amor que de tostemp mos i auem trapat acuelhuts damb ua ospitalitat fòrça entranhabla. Era volentat de bona relacion entre es nòstes cultures ven de luenh. Aué, coma en 1927 ac escriuie Josep Carbonell i Gener, un aute d'aqueri catalans imprescindibles ena nòsta istòria d'occitans, repetim aquerò de que “[en] aguest moment dera cultura occitana, mos interèsse de connectar damb era cultura catalana, entà que, a benefici des dues, resulten era ua entar auta esquelet e carn d'un madeish còs”.

Agraïm ar Institut d'Estudis Catalans era sua acuelhuda e molt especiaument ath sòn President per auer volut presidir era nòsta presentacion en Catalonha e era presentacion des nòstes prumères òbres, e vos animam, en acabar es presentacions a compartir era copa de cava de celebracion ara que mos conviden.

En acabar vos obsequiaram a cada un damb ua òbra de cada ua des qu'aué presentam.